

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РАЗВИТКУ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

колективна монографія

книжка 1

лютий – 2011

Друкується за рішенням вченої ради
Уманського національного університету садівництва
(протокол №5 від 7 квітня 2011 року)

Рецензенти:

- доктор економічних наук, професор Горьовий В.П.;
- доктор економічних наук, професор Збарський В.К.;
- доктор економічних наук, професор Дудченко М.А.

Автори нести відповідальність за зміст своїх статей, а також за
вміст своїх статей. За зміст матеріалів відповідальність нести
автори.

Матеріал надруковано за рішенням редакції журналу «Економіка України»
№10 жовтень 2011 року, професор С.М. Коваленко (Член редакції)
Умань, Видавництво «Смисловий», 2011. - 200 с.

ISSN 1726-6614 (print)

У журналі надано розширену відповідь на запитання читачів про
стан економіки України. Зокрема, розглянуто стан економіки та
соціальної ситуації в Україні. Розглянуто питання про розвиток
економіки України. Розглянуто питання про стан економіки
України. Розглянуто питання про стан економіки України.
Розглянуто питання про стан економіки України. Розглянуто
питання про стан економіки України. Розглянуто питання про
стан економіки України. Розглянуто питання про стан економіки
України. Розглянуто питання про стан економіки України.
Розглянуто питання про стан економіки України. Розглянуто
питання про стан економіки України. Розглянуто питання про
стан економіки України. Розглянуто питання про стан економіки
України. Розглянуто питання про стан економіки України.

Підприємство не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих
авторами, за зміст матеріалів, наданих авторами. Підприємство

УДК 339(477)
ББК 65.9(4Укр)8

ЗМІСТ

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ	
1.1. Роль участі України в процесі трансферу високотехнологічних (М.А. Дудченко, д.е.н., професор, Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій).....	3
1.2. Передумови переходу України до інформаційної економіки (К.В. Ільченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет).....	10
1.3. Проблеми формування національної інноваційної системи України (А.О. Косик, д.е.н., Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського).....	20
1.4. Інноваційний розвиток зарплати працездатності (І.З. Федусик, д.е.н., професор, Національний університет зарплати технологій).....	27
1.5. Інноваційний розвиток та стан економіки України: стратегічний розвиток та інноваційно-економічний прорив в Україні (С.М. Мару, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	36
1.6. Стан та проблеми економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	41
1.7. Інноваційно-економічний розвиток України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	46
1.8. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	51
1.9. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	56
1.10. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	61
1.11. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	66
1.12. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	71
1.13. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	76
1.14. Стан економіки України: економіка України та її розвиток (В.В. Дудченко, к.е.н., доцент, Київський державний економічний університет ім. М. Остроградського).....	81

на частку банків, пенсійних фондів і страхових компаній припадає майже дві третини всього венчурного капіталу.

У зв'язку з високими ризиками кредитування малих підприємств фінансова спроможність банків та інших фінансово-кредитних установ буде постійно під загрозою, якщо не сформувати інститут гарантування. Його елементами можуть бути товариства взаємних гарантій, гарантійні агентства, гарантійні фонди та інші не банківські установи⁷⁶.

Створення національної системи гарантій є одним з найважливіших на сьогодні завдань держави на шляху формування інституційних структур і відповідних умов полегшення доступу малих підприємств до кредитних ресурсів та їх зменшення. Адже гарантування кредитів є не лише формою захисту кредитора від втрат та засобом зменшення трансакційних витрат в процесі кредитування, але й важливим інструментом державного впливу на розвиток підприємницької діяльності.

Фінансове забезпечення програм розвитку малого бізнесу здійснюється також, в обмежених обсягах, за рахунок державного та місцевих бюджетів, та за рахунок грошових коштів, що надходять від приватизації державного і муніципального майна, доходів від власної діяльності, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб (у тому числі іноземних) і інших законних джерел.

Для акумулювання фінансових засобів, що направляють на підтримку малого бізнесу, створюються, державні і муніципальні фонди підтримки малого бізнесу. Всі ці фонди – некомерційні організації (юридичні особи), статутними цілями яких є фінансування програм, проектів і заходів щодо становлення і розвитку малого бізнесу.

Забезпечення сприятливих матеріальних умов для розвитку малого бізнесу передбачає: розробку і впровадження механізму передачі малим підприємствам виробничих площ і виробничих потужностей, в тому числі тих, які звільняються в процесі ліквідації або реорганізації підприємств-банкрутів; формування розвиненого ринку нерухомості; розробку механізму передачі малим підприємствам нових технологій, а також обладнання, необхідного для здійснення бізнесу на пільгових умовах; розширення сфери надання робіт і поставок для державних потреб і сприяння забезпеченню їх матеріально-технічними й іншими ресурсами з боку державних структур.

З огляду на виражений дефіцит фінансових коштів, необхідних для реалізації програм підтримки малого бізнесу, слід визначитися з основними галузевими пріоритетами, в яких ця підтримка надаватиметься першочергово. Державної підтримки у зв'язку з політикою економічного зростання потребують малі підприємства, які займаються науковою та

⁷⁶ Крупка М.І., Михасюк І., Мельник А., Залого З. Державне регулювання економіки. – К: Атака, Ельга-Н, 2000. – 592 с.

інноваційною діяльністю. В Україні адекватної політики у цьому напрямі поки що не здійснюється.

Необхідне використання можливостей фінансового забезпечення малих підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність, за рахунок Державного інноваційного фонду; сприяння створенню регіональних інноваційних фондів; надання допомоги в проведенні наукових досліджень і впровадженні прогресивних технологій; сприяння пошуку замовників і виконавців інноваційних проектів для суб'єктів малого підприємництва; надання консультативних послуг в сфері інноваційних технологій тощо.

Отже, реалізація державної політики підтримки розвитку малого і середнього бізнесу в Україні має розглядатися як комплекс взаємоузгоджених заходів у сфері правової, адміністративної, регуляторної, макроекономічної та інституційної політики. Спроби реалізувати це завдання за рахунок часткових заходів ведуть до деформування структури малого і середнього підприємництва в Україні.

У сучасних умовах вивчення успішного світового досвіду та аналіз можливостей його впровадження в Україні є необхідним та перспективним напрямом дослідження з метою становлення вітчизняного підприємництва.

1.13. Удосконалення методики аудиту ефективності державних програм і проектів

Сьогодні існує ряд істотних проблем в організації та проведенні контролю державних фінансів. На нашу думку, найбільш вагомими є відсутність єдиних критеріїв оцінки доцільності реалізації державних проектів і програм за обраними напрямками, неузгодженість вимог щодо початкових критеріїв доцільності реалізації програм, обмеженість переліку контрольних показників тощо. Зазначені недоліки яскраво свідчать на користь відсутності системності у підходах до контролю державних фінансів. Такий стан речей може пояснюватися відсутністю єдиної загальної методики проведення аудиту ефективності використання державних фінансів. Відсутність очікувань щодо вихідних даних обумовлює недбале ставлення до формування початкових даних щодо реалізації державних програм та проектів.

Безумовною вимогою реалізації будь-яких проектів є їх цільова спрямованість. Метою реалізації будь-якого проекту або програми є одержання певного конкретного ефекту.

Існуючі сьогодні методи планування, організації та виконання державних цільових програм лише формально можна характеризувати як методи програмно-цільового планування. Це, в свою чергу, звично обмежує

можливості та стимули для виконавців державних програм в забезпеченні досягнення кінцевих результатів, які б були суспільно значимими і вимірювальними та ускладнює проведення аудиту ефективності державних цільових програм щодо використання бюджетних ресурсів, які виділяються на реалізацію даних програм.

Однак, ми вважаємо, що проведення аудиту ефективності державних цільових програм дуже важливе, адже його результати можуть надавати об'єктивну інформацію щодо реального ефекту, отриманого в ході реалізації державних цільових програм і проєктів.

Отже, ми вважаємо за необхідне розглянути проблему впровадження загальної методики проведення аудиту в рамках системи державного аудиту. Нами пропонується науково-методичний підхід щодо аудиту ефективності, що базується на поточному коригуванні очікуваного кінцевого результату реалізації державних цільових програм під впливом повноти ресурсного забезпечення поточної реалізації програм. Особливістю запропонованого є те, що аудит має проводитися на всіх етапах реалізації зазначених програм з відповідним коригуванням кінцевого ефекту, що надає можливість наявної інтерпретації поточної динаміки реалізації проєкту.

Окремих аспектам аудиту ефективності присвячені роботи таких вчених, як Басанцов І., Петрик О., Рябухін С., Саунін А., Симоненко В., Слободяник Ю., Степашин С. та ін. Оpubліковані наукові дослідження з проблем впровадження аудиту ефективності, його методики свідчать про те, що комплекс питань, пов'язаних з визначенням основних параметрів аудиту ефективності, зокрема аудиту ефективності державних цільових програм, порядку здійснення процедур потребує подальшого дослідження.

В останні роки Україна значну увагу приділяє проведенню аудитів ефективності виконання державних цільових програм, що охоплювали як весь період їх дії, так і окремі етапи. Зазначені аудити свідчили, що державні цільові програми, на виконання яких держава тривалий час спрямовувала бюджетні кошти, після завершення терміну їх дії не досягали своєї мети, а це значить, що кошти, витрачені на реалізацію таких програм, було витрачено неефективно.

Так, впродовж 2009 року характерним при здійсненні більшості державних цільових програм стало незабезпечення Кабінетом Міністрів України повного фінансування заходів, а Мінекономіки та Мінфіном, при плануванні показників соціально-економічного розвитку держави та проєктів державного бюджету за відповідний рік, за умов недостатнього фінансування програм, – пропорційного розподілу державних коштів на їх виконання. Все це призводило до відставання темпів реалізації державних програм від затверджених графіків, створювало реальні ризики подальшого відставання у досягненні запланованих результатів та ставило під загрозу досягнення

основної мети програм. І як результат, більшість проблем, які планувалося реалізувати в рамках виконання тієї чи іншої державної цільової програми, і досі є не вирішені⁷⁷.

Ефективність проєктів і програм, будь-яких суспільно значущих нововведень, тим більше тих, що розробляються і реалізуються на бюджетні кошти, на кошти платника податків, – найважливіший об'єкт уваги державного і громадського контролю. Це регламентують правові документи, що вимагають докладного обліку ефективності програм. Таким чином, професійна оцінка доцільності витрачання державних коштів на реалізацію соціально-організаційних державних цільових програм необхідна.

Основні проблеми, які зазвичай виникають при реалізації державних цільових програм:

- невідповідність одержуваних результатів раніше поставленим цілям;
- відсутність взаємної довіри між учасниками програми при прийнятті управлінських рішень.

Часто сама програма націлена на недопущення недоліків суспільного розвитку і запобігання кризи, що безпосередньо відбивається на суспільному сприйнятті змісту програми.

Однак традиційні перевірки, направлені на виконання державних цільових програм, дозволяють лише визначити своєчасність та повноту фінансування даних програм. Проте не дають відповіді, наприклад, на такі питання: який соціально-економічний або організаційно-економічний ефект отримано в результаті реалізації державної цільової програми; наскільки результати програми відповідають поставленій меті і т.д. Саме таку оцінку повинен давати аудит ефективності. Проте на сьогодні в Україні існує ряд недоліків існуючої методології формування та виконання державних цільових програм.

За час, що минув після попередніх аудитів державних цільових програм, керівниками міністерств, відомств та організацій, відповідальних за їх реалізацію, не вживалися необхідні заходи щодо виконання рекомендацій та пропозицій Колегії Рахункової палати. Як наслідок, значна частина проблемних питань досі не вирішена, що негативно позначається на процесі використання бюджетних коштів та перешкоджає своєчасному і повному виконанню державних цільових програм.

Також, варто відмітити, що при визначенні результатів, які очікуються при виконанні державних цільових програм, використовуються нечіткі формулювання, а саме: підвищити, знизити, удосконалити, покращити та ін. Зрозуміло, що у випадку незначної позитивної зміни в результаті реалізації програми можна говорити про позитивний результат, даючи схвальні відгуки про ефективне використання бюджетних ресурсів, проте насправді ефект від

⁷⁷ Звіт Рахункової палати за 2009 рік : [Електронний ресурс]. – http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Zvit_2009.pdf

реалізації програми нульовий. І самі висновки даних програм орієнтовані не на отримання конкретного результату від їх використання, а просто на виконання зміцнювальних дій керівних органів, без чіткого слідування кінцевій меті програми.

З усього вище сказаного можна зробити висновок, що головна специфічна складовка реалізації державних проєктів – вчасне отримання та використання наданих ресурсів.

Встановлення оперативних (кращих) показників, досягнення яких має свідчити про успішність реалізації проєкту. Процедура визначення успішності проєкту має базуватися на ступені досягнення кінцевого ефекту. Коригування кінцевого ефекту відбувається за результатами керівничого аналізу окремих складових на різних етапах реалізації проєкту.

Розглянемо детальніше дані етапи:

1. Планування і організація проєкту. На даному етапі здійснюється:

1.1 Перевірка повноти планування (визначення всіх індикаторів, критеріїв та основних показників, що будуть свідчити про повноту реалізації проєкту на всіх етапах);

1.2 Перевірка оптимальності закладених у плані технологій та ресурсів;

1.3 Висновок щодо наявності корективів та покриття перевіряє, закладення відхилень.

2. Реалізація проєкту супроводжується наступними діями:

2.1 Повторна (остаточна) перевірка необхідності реалізації проєкту. У випадку виявлення в ході реалізації проєкту його нецільованості виявити пониженої витрати непереліченими збитками і припинити фінансування;

2.2 Перевірка своєчасного ресурсного забезпечення реалізації проєкту;

2.3 Аналіз відхилень та шляхів їх подолання за ресурсним забезпеченням проєкту та результатами:

2.3.1 Визначення допустимих латів (відхилень);

2.3.2 Перевинчення латів;

2.3.3 Середнє відхилення в межах латів (перевинчення латів);

2.3.4 Визначення залежності між відхиленнями за вкладеннями та кінцевими показниками на кінцевий результат.

Враховуючи специфіку державних цільових програм та їх особливу значущість для широкого кола контрагентів, нами пропонується авторський метод проведення аудиту ефективності державних цільових програм і проєктів, що базується на поетапному коригуванні кінцевого ефекту від впровадження результатів даних програм та проєктів під впливом динамічної складової їх поточної реалізації (табл. 1.9).

Згідно запропонованого нами методу, всі етапи реалізації державних цільових програм і проєктів пропонується спочатку оцінити з позиції їх значущості та вагомості для досягнення кінцевого ефекту від реалізації

програми. Розподіл значущості етапів проєкту пропонується проводити за принципом Парето. За результатами аналізу поточного виконання етапів проєкту формується база відхилень за частотами (затримки) та фінансовими (неповне фінансування) латями. За результатами аналізу латів відбувається коригування кінцевого ефекту реалізації програми та проєкту з подальшими вітчимими остаточного загального скоригованого кінцевого ефекту.

1.9. Науково-методичний підхід до проведення аудиту ефективності кінцевого ефекту реалізації державних цільових програм та проєктів

Категорія значущості	Етапи реалізації проєкту	Значущі латі		Коригування ефекту	Кінцевий ефект	
		Вхідні	Кінцеві			
1 Критичний етап проєкту – жоден етап реалізації всього проєкту в подальшому (90% значущості)	Висновок етапу (сума) реалізації проєкту за функцією класифікації (масово, середньомасово, тощо)	Діагностується корисність та фактичне значення латів. Проводиться статистичний з аналіз в кінцевих показниках повноти виконання, на базі яких буде здійснюватися визначення ваги кінцевого ефекту.		Аналіз та порівняння доцільності відхилень (уключається додатковий значення у допустимі латі або їх перевищення, можливі скоригування ефекту економічної діяльності державного ефекту з показником значущості і одержання відповідного скоригованого ефекту.	В результаті проведення розрахунків відображається кінцевий ефект з урахуванням значущості латів.	
2 Важливий – наявність реалізації даного етапу ставить під сумнів весь проєкт (15% значущості)						
3 Загальний – обробка загальних результатів (5% значущості)						

Розрахунок коригування кінцевого ефекту пропонується проводити наступним чином:

- при затримці фінансування:

$$APV = CF \cdot v \cdot (1 + r)^n \cdot (1 - (1 + r)^{-60}) \quad (1)$$

де APV – поточний вартісний показник ефективності реалізації державного проєкту;

CF – поточний ефект від реалізації проєкту або величина фінансування проєкту (обчислюється дисконтуванням загального майбутнього ефекту на окрему дату його реалізації);

v – ваговий коефіцієнт значущості реалізації окремого етапу проекту;
 r – ставка дисконтування (враховує лише темпи інфляції) $r \in [0, +\infty)$, проте зазвичай $r \in (0, 1)$;

n – віддаленість у часі моменту реалізації певного етапу проекту від моменту його оцінки;

Δn – зміна часу реалізації зазначеного етапу проекту.

- при неповному фінансуванні:

$$PV = \frac{\Delta CF \cdot v}{(1 + r)^n} \quad (2)$$

де ΔCF – зміна величини фінансування певного етапу реалізації проекту.

Для показника Δn необхідно вибрати тип показника варіації (будь-який підійде).

Ступінь впливу вхідних ресурсів на кінцевий ефект від реалізації проекту визначається за наступною формулою:

$$I_I = \frac{\Delta PV_{рез}}{\Delta PV_{фин}} \quad (3)$$

де I – індекс впливу,

$\Delta PV_{рез}$ – зміна вихідного результату;

$\Delta PV_{фин}$ – зміна вхідних показників фінансування.

$= 1$ – планова або лінійна залежність

< 1 – прискорена – свідчить про усвідомлену зацікавленість учасників проекту в його реалізації та його ефективності управління

> 1 – уповільнена

Порівняння коефіцієнту кореляції з варіаційним відхиленням для виявлення залежності між фінансуванням та результатами реалізації проекту і визначення можливостей для економії.

Можливий аналіз відхилень визначення етапів реалізації проекту, можливий аналіз виявлення середнього відхилення по проекту, середнього відхилення по відповідним видам та категоріям робіт.

Рівняння лінійної регресії для $\Delta PV(t, n)$.

Визначення результативного фактору: гроші або час.

Висновки згідно результатів проведеного аудиту ефективності приведеної вартості:

1. ступінь відхилення (ΔPV);
2. основні фактори (фінансування, терміни тощо);
3. виявлення основних тенденцій (основа для подальших перевірок);
4. можливі сценарії оптимізації отримання ефекту.

На рисунку 1.17 зображено можливі результати в зв'язку з різною нормою фінансування.

		Результат		
		Норма	Допустимий	Перевищення
Фінансування	Норма	Існування лінійної залежності (можливість визначення функціональної залежності за методом лінійної регресії $\Delta PV_{рез}(\Delta PV_{фин})$) Кінцевий ефект очікується згідно планового	Слабка лінійна залежність; Низка зацікавленість учасників в одержанні кінцевих результатів реалізації проекту.	Проблема в реалізації проекту
	Допустимий	Висока зацікавленість учасників на фоні проблем з фінансуванням	Існування лінійної залежності	Низька зацікавленість, проблема в реалізації через брак ресурсів
	Перевищення	Надвисока зацікавленість учасників	Висока зацікавленість учасників, низький рівень виведення зобов'язань	Існування лінійної залежності, проте низька зацікавленість та рівень виведення зобов'язань.

Рис. 1.17. Схема можливих варіантів результатів виконання державної цільової програми

Запропонований методичний підхід дозволяє оцінювати ефективність використання державних коштів на різних етапах їх використання. Зокрема, дані методи можуть використовуватися при попередній розробці проектів використання державних коштів, на стадії планування, а також на стадії реалізації проектів. При цьому можуть порівнюватися планові та фактичні показники, причому під ефективністю необхідно буде розуміти більш високий рівень фактичного показника, ніж розрахованого за плановими даними, отриманими в ході розробки бюджетів.

2.3.5 Перевірка відповідності одержаних результатів встановленим на початку проекту цілям;

2.3.6 Аналіз результатів реалізації проекту;

2.3.7 Визначення відхилень та шляхів їх усунення.

3. Результати реалізації проекту визначають (рис. 1.17):

1.1 Аналіз доцільності реалізації проєктів даного типу (не за фактичним методом, а за потребою).

1.2 Аналіз можливості втілювання реалізованих проєктів.

1.3 Встановлення можливостей оптимізації подібних проєктів в майбутньому.

Такою чиною, узагальнюючи все вище запропоноване ми пропонуємо наступний алгоритм проведення аудиту ефективності державних цілових програм.

За умови реалізації державних проєктів обов'язково порівнювання суми витратів за ними внаслідок синергетичного ефекту (зменшення – синергетичний ефект). Синергетичний результат розкривається практично при реалізації державних проєктів однією за умови наявності визначення ефекту кожного проєкту окремо.

При проведенні аудиту ефективності слід керуватися тим, що в процесі перевірки не ставиться завдання дати загальну оцінку ефективності роботи, органу державної влади, що перевіряється, або владарювача державних коштів. По-перше, практично неможливо знайти прийнятний спосіб такої оцінки з-за складності та різноманітності сфер їх діяльності. По-друге, перевірки надаються, як правило, конкретні сфери або аспекти їх діяльності відносно до поставлених цілей. І, нарешті, по-третє, аудит ефективності завжди повинен бути спрямований на те, аби за його результатами можна було зробити висновки і запропонувати конкретні рекомендації щодо підвищення ефективності використання державних коштів перевіряться організаціями.

В даний час необхідний системний підхід до організації державного контролю за ефективним витрачанням ресурсів та використанням власності, що включає застосування фінансового аудиту та аудиту ефективності. Це дозволить органам державного аудиту охопити весь цикл використання бюджетних коштів – від розробки проєкту до отримання кінцевого результату.

При цьому аудит ефективності повинен починатися вже на стадії розробки проєктів, планів, програм і стратегій. Такий підхід дозволяє створити в країні єдину систему наскрізного контролю за реалізацією стратегічно значущих проєктів соціально-економічного розвитку України.

1.14. Державний аудит бюджетних надходжень

Неодмінними умовами стабільного розвитку національної економіки є удосконалення адміністративної діяльності в напрямку досягнення прозорості державного управління, пошук досконалої системи управління

фінансами, цільове і ефективне використання громадських коштів, що акумулюються в бюджеті та позабюджетних фондах. В умовах розбудови демократії ефективність управління фінансовими ресурсами є вимірником відповідальності влади перед суспільством. Отже, організація дієвого контролю за процесом управління бюджетними ресурсами є необхідною умовою досягнення сталого розвитку держави.

Сучасні проблеми реформування національної системи контролю державних фінансів, зокрема становлення державного аудиту, знайшли відображення у працях таких вітчизняних науковців і практиків, як Васильов І., Дорощ Н., Калюга С., Кудрицька Л., Мельничук В., Петрик О., Сивошенко В., Стефанюк І., Чумакова І., Юхимчук А. Більшість робіт присвячена питанням нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення контрольних заходів, застосуванню новітніх прийомів контролю, визначенню ефективності чинної системи контролю державних фінансів тощо. Проте проблема ефективного і дієвого контролю за надходженням і використанням коштів державного і місцевих бюджетів залишається невирішеною.

Україна є повноправним членом міжнародних професійних організацій, що об'єднують вищі органи контролю державних фінансів багатьох країн світу, – Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI) з 1998 року та Європейської організації вищих органів контролю державних фінансів (EUROSAD) з 1999 року. Крім цього, на сьогодні підписані двосторонні угоди про співробітництво з вищими органами контролю державних фінансів 22 країн. Участь у роботі цих міжнародних організацій дозволяє Україні обмінюватися досвідом з методології і стандартів контрольної діяльності, процедур і методів проведення державного аудиту, надає можливість вивчати, аналізувати і запроваджувати у власну практичну діяльність міжнародний досвід. Проте членство у зазначених міжнародних організаціях вимагає від України дотримання вимог одного з базових документів INTOSAI – Лімської декларації керівних принципів аудиту державних фінансів⁷⁸.

Так, зазначена декларація містить положення щодо можливості доступу Вищого органу контролю державних фінансів до всіх документів, пов'язаних з управлінням фінансовими та матеріальними ресурсами, та забезпечення права отримувати від підконтрольних організацій будь-яку інформацію, яку він вважатиме необхідною (стаття 10). Також у статті 18 зазначено, що усі операції, пов'язані з державними фінансами, незалежно від того чи відображені вони у державному бюджеті чи ні, повинні бути об'єктом контролю Вищого органу контролю державних фінансів. Окремі складові

⁷⁸ Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intosai.gov.int/control/main/00publications/0014937/eng_001206.